

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Departament Hodowli i Ochrony Roślin

Sprawozdanie
z wykonania *Ramowego Planu Działań dla Żywności
i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014 – 2020*
w okresie od 1 sierpnia 2014 r. do 31 grudnia 2015 r.

Warszawa, kwiecień 2016 r.

Wstęp

Biorąc pod uwagę bardzo duże znaczenie przypisywane do rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce w dniu 1 sierpnia 2014 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi przyjął „*Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego na lata 2014-2020*”. Dokument ten został opracowany w oparciu o szeroko przeprowadzone konsultacje ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, organizacjami, stowarzyszeniami i zrzeszeniami rolników, producentów i przetwórców, ośrodkami naukowo badawczymi oraz jednostkami podległymi lub nadzorowanymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także z innymi podmiotami współpracującymi z MRiRW w zakresie rolnictwa ekologicznego.

Celem głównym planu jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Przedstawia on działania, jakie powinny być podejmowane i realizowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW), jednostki podległe lub nadzorowane w celu osiągnięcia tego celu. Dla oceny skuteczności tych działań został przyjęty miernik wyrażany liczbą przetwórci ekologicznych.

W ramach „*Ramowego Planu Działań ...*” opisano także mocne i słabe strony systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce oraz zidentyfikowano szanse i zagrożenia dla jego rozwoju. Na podstawie tej analizy zostały wytyczone szczegółowe cele i działania zmierzające do ich realizacji.

Zgodnie z „*Ramowym Planem Działań ...*” dążenie do osiągnięcia celu głównego będzie realizowane przez działania przypisane do siedmiu celów szczegółowych:

- I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku;
- II. Stymulowanie rozwoju przetwórstwa produktów ekologicznych;
- III. Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych;
- IV. Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej;
- V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego;
- VI. Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego;
- VII. Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych.

Poniżej przedstawione zostały działania przeprowadzone od 1 sierpnia 2014 r. do 31 grudnia 2015 r. w zakresie realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych określonych w „*Ramowym Planie Działań ...*”. Sprawozdanie obejmuje działania prowadzone bezpośrednio przez MRiRW oraz jednostki podległe, nadzorowane lub instytucje, z którymi prowadzono współpracę w tym zakresie tj.: Agencję Rynku Rolnego, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Główny Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Główny Inspektorat Sanitarny, Radę ds. Rolnictwa Ekologicznego i Sprzedaży Bezpośredniej, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowy Instytut Badawczy w Puławach, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin - Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie, Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu, Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego

w Warszawie, Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt Polska Akademia Nauk w Jastrzębcu, Przemysłowy Instytut Maszyn Rolniczych w Poznaniu, Instytut Technologiczno - Przyrodniczy w Falentach, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa - PAN w Warszawie oraz Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu.

Sprawozdanie obejmuje również podsumowanie działań prowadzonych przez partnerów Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi tj.: Szkołę Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie czy Stowarzyszenie „EkoLubelszczyzna”. Sprawozdanie odnosi się również do działań podjętych na poziomie samorządów województw i realizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko – Mazurskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego, Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego.

OPIS REALIZACJI CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Cel I. Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku. W ramach tego celu zaplanowano działania w czterech obszarach:

- a) Kontynuacja wsparcia produkcji ekologicznej w ramach PROW 2014-2020 dla obniżenia kosztów produkcji.
- b) Prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji.
- c) Przenoszenie dobrych praktyk i działania doradcze.
- d) Zmniejszenie konieczności korzystania z odstępstw od zasad produkcji ekologicznej.

Ad a) Kontynuacja wsparcia produkcji ekologicznej w ramach PROW 2014-2020 umożliwiająca obniżenie kosztów produkcji.

W zakresie omawianego celu w 2015 r. uruchomione zostało działanie „*Rolnictwo ekologiczne*” zgodnie z zasadami PROW 2014-2020. Szczegółowe zasady udzielania wsparcia reguluje rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 13 marca 2015 r. *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020* (Dz. U. poz. 370 z późn. zm.).

Celem działania „*Rolnictwo ekologiczne*” jest wspieranie dobrowolnych zobowiązań rolników, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody produkcji określone w przepisach dotyczących rolnictwa ekologicznego. Płatność jest przyznawana corocznie przez okres 5 letniego zobowiązania ekologicznego. Wsparcie przyznawane jest w ramach dwóch poddziałań, na które składają się niżej wymienione pakiety.

Poddziałanie 1 - Płatności w okresie konwersji na rolnictwo ekologiczne:

- Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji;
- Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji;
- Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji;
- Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji;
- Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji;
- Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji.

Poddziałanie 2 - Płatności w celu utrzymania rolnictwa ekologicznego:

- Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji;
- Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji;
- Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji;
- Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji;
- Pakiet 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji;
- Pakiet 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji.

W ramach obu poddziałań płatność ekologiczna jest przyznawana w wysokości:

- 100% stawki podstawowej - za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej - za powierzchnię powyżej 100 ha.

Wysokość stawek płatności ekologicznej (beneficjentem jest rolnik, który spełnia definicję rolnika aktywnego zawodowo) prezentuje poniższa tabela:

Lp.	Pakiety rolnictwa ekologicznego	Warianty rolnictwa ekologicznego	Stawki płatności
1	Pakiet 1. Uprawy rolnicze w okresie konwersji		966 zł/ha
2	Pakiet 2. Uprawy warzywne w okresie konwersji		1 557 zł/ha
3	Pakiet 3. Uprawy zielarskie w okresie konwersji		1 325 zł/ha
4	Pakiet 4. Uprawy sadownicze w okresie konwersji	4.1.1. Podstawowe uprawy sadownicze w okresie konwersji	1 882 zł/ha
		4.1.2. Uprawy jagodowe w okresie konwersji	
		4.2 Ekstensywne uprawy sadownicze w okresie konwersji	790 zł/ha
5	Pakiet 5. Uprawy paszowe na gruntach ornych w okresie konwersji		787 zł/ha
6	Pakiet 6. Trwałe użytki zielone w okresie konwersji		428 zł/ha
7	Pakiet 7. Uprawy rolnicze po okresie konwersji		792 zł/ha
8	Pakiet 8. Uprawy warzywne po okresie konwersji		1 310 zł/ha
9	Pakiet 9. Uprawy zielarskie po okresie konwersji		1 325 zł/ha
10	Pakiet 10. Uprawy sadownicze po okresie konwersji	10.1.1. Podstawowe uprawy sadownicze po okresie konwersji	1 501 zł/ha
		10.1.2. Uprawy jagodowe po okresie konwersji	
		10.2. Ekstensywne uprawy sadownicze po okresie konwersji	660 zł/ha
11	Pakiet 11. Uprawy paszowe na gruntach ornych po okresie konwersji		559 zł/ha
12	Pakiet 12. Trwałe użytki zielone po okresie konwersji		428 zł/ha

W 2014 r. i 2015 r. realizowane były również zobowiązania kontynuacyjne podjęte przez rolników w ramach Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 z tym, że w 2014 r. rolnicy po raz ostatni w ramach tego programu mogli składać wnioski o przyznanie pierwszej płatności.

System płatności dla rolników ekologicznych w ramach Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 zakładał warunek wytworzenia produktów rolnictwa ekologicznego lub w przypadku deklarowania we wniosku o płatność trwałych użytków zielonych - obowiązek posiadania w okresie od dnia 15 marca do dnia 15 września danego roku określonych gatunków zwierząt. Podobnie, w ramach działania „*Rolnictwo ekologiczne*” objętego PROW 2014-2020, jednym z warunków przyznania pomocy finansowej jest również wytworzenie produktów rolnictwa ekologicznego lub obowiązek posiadania określonych gatunków zwierząt we wskazanej przepisami minimalnej ilości, w przypadku deklarowania we wniosku o płatność upraw paszowych na gruntach ornych lub trwałych użytków zielonych. Dodatkowo, wymogiem jest przekazanie co najmniej 30% uzyskanego plonu/zbioru do przetwórstwa do innych gospodarstw lub do sprzedaży. Celem przyjętego rozwiązania jest ukierunkowanie płatności na wsparcie produkcji przeznaczonej na rynek.

W **kampanii 2014**, na podstawie wydanych decyzji w ramach Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne realizowanego w ramach działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013 wsparciem objęto ok. **24,8 tys.** beneficjentów. Płatności dla danej kampanii dokonywane były na przełomie roku, w którym składane były wnioski i roku następnego.

W 2014 roku zrealizowano płatności na kwotę **335,45 mln zł** dla ok. **16,8 tys.** beneficjentów (dane obejmują również część kampanii 2013 wypłaconej na początku 2014 r.), natomiast w 2015 roku w ramach tego pakietu zrealizowano płatności na kwotę **264,34 mln zł** dla ok. **16,5 tys.** beneficjentów (wypłaty dla pozostałej części kampanii 2014).

W **kampanii 2015 r.** w ramach Pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne realizowanego w ramach działania Program rolnośrodowiskowy PROW 2007-2013 złożono ok. **12,7 tys. wniosków kontynuacyjnych**, natomiast w ramach działania Rolnictwo ekologiczne objętego PROW 2014-2020 złożono ok. **4,3 tys. nowych wniosków**. Łączna liczba nowych wniosków i kontynuacyjnych złożonych w kampanii 2015 w ramach obydwu działań związanych z rolnictwem ekologicznym wyniosła ok. **17 tys.**

Całość ww. wniosków zostanie sfinansowana w 2016 roku z budżetu PROW 2014-2020.

Ad b) Prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji. „*Ramowy Plan Działań...*” przewiduje prowadzenie badań w rolnictwie ekologicznym uwzględniających oczekiwane i przygotowywane zmiany przepisów dotyczących rolnictwa ekologicznego. Badania powinny być ukierunkowane na znalezienie innowacyjnych rozwiązań pojawiających się lub istniejących problemów, zarówno w produkcji rolniczej, jak i w przetwórstwie. Na potrzeby badań dotyczących rolnictwa ekologicznego wykorzystywane są środki, będące w dyspozycji Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a także dostępne środki wspólnotowe. Natomiast do realizacji tego celu w zakresie wdrożenia innowacji do praktyki wykorzystane będą środki dostępne w ramach działania „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020.

W 2014 roku badania w rolnictwie ekologicznym realizowano, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 maja 2010 roku w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. Nr 91, poz. 595 i Nr 259, poz. 1772, z 2011 r. Nr 121, poz. 691 oraz z 2012 r. Nr 271 oraz z 2013 r. poz. 752). Dotację otrzymało **35 projektów badawczych** na kwotę w wysokości **3.9 mln zł**. Tematyka zaproponowanych wniosków uwzględniała tematy i obszary badawcze określone w Ogłoszeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 listopada 2013 r. w sprawie wykazu obszarów badawczych i wykazu badań na rzecz rolnictwa ekologicznego.

Natomiast w 2015 roku badania w rolnictwie ekologicznym realizowano, zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015 roku w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. poz. 1170). Dotację otrzymały **24 projekty badawcze** na kwotę w wysokości **3.44 mln zł**. Tematyka zaproponowanych wniosków dotyczyła tematów i obszarów badawczych określonych w Ogłoszeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 listopada 2014 r., w sprawie wykazu obszarów badawczych i wykazu badań na rzecz rolnictwa ekologicznego. W 2015 roku, mając na celu realizację „*Ramowego Planu Działań...*” szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia dotyczące nasienneictwa i przetwórstwa.

Badania w rolnictwie ekologicznym w roku 2014 i 2015 zostały zrealizowane ze środków finansowych, których dysponentem jest MRiRW.

W celu ustalenia wykazu tematów badawczych w zakresie rolnictwa ekologicznego na dany rok, przeprowadzane są konsultacje w ramach struktur organizacyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz z podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego. W 2014 r. propozycje tematów do badań zostały wybrane po konsultacjach z organizacjami, stowarzyszeniami i zrzeszeniami, jednostkami certyfikującymi, strukturami doradztwa oraz dyrektorami odpowiedzialnymi za rolnictwo w Urzędach Marszałkowskich.

Przyjęte do realizacji tematy badawcze zostały wybrane na podstawie poniższych kryteriów:

- 1) poziom efektywności ekonomicznej i finansowej organizacji badawczej;
- 2) możliwość osiągnięcia zaproponowanych celów;
- 3) doświadczenie organizacji badawczej w prowadzeniu badań w danym zakresie, w tym osoby kierującej badaniami;
- 4) oczekiwana wiarygodność uzyskanych wyników badań;
- 5) adekwatność kosztów badań do oczekiwanych wyników;
- 6) dotychczasowe wyniki badań;
- 7) przeprowadzenie badania powinno leżeć w interesie wszystkich producentów z sektora rolnictwa ekologicznego;
- 8) konieczność opracowania poszczególnych rozwiązań lub uzyskania informacji w danym zakresie;
- 9) rzeczywista i szacowana wielkość produkcji ekologicznej, której dotyczy badanie.

Wykaz tematów badawczych zrealizowanych w latach 2014 i 2015 zawiera załącznik nr 1 do sprawozdania.

Ponadto w okresie 2015-2020, realizowany jest przez Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach Program wieloletni pod nazwą „*Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego*”, ustanowiony uchwałą nr 105/2015 Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2015 r., w ramach, którego realizowane jest m.in., zadanie 3.4. *Doskonalenie ekologicznej produkcji ogrodniczej*. Celem zadania jest m.in.:

- 1) badanie przydatności:
 - 1.1. wybranych odmian drzew owocowych do ekologicznych sadów,
 - 1.2. nowych, mało podatnych na choroby i szkodniki odmian roślin jagodowych do uprawy ekologicznej,
 - 1.3. wybranych podkładek dla jabłoni, gruszy, śliwy, czereśni, przeznaczonych do uprawy ekologicznej,
 - 1.4. odmian roślin warzywnych do upraw ekologicznych z przeznaczeniem do bezpośredniego spożycia i na nasiona. Zastosowanie ściółek z roślin bobowatych dla wzbogacenia gleby w składniki pokarmowe oraz w celu ekologicznej ochrony roślin warzywnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami;
- 2) doskonalenie metod ekologicznej produkcji materiału szkółkarskiego roślin sadowniczych (jabłoni, gruszy i czereśni);
- 3) zwalczanie chorób i szkodników roślin ogrodniczych w uprawach ekologicznych;
- 4) doskonalenie sposobów produkcji i uszlachetniania nasion roślin warzywnych (koper, sałata, burak ćwikłowy, fasola, groch, rzodkiewka) przeznaczonych do upraw ekologicznych.

Badania w zakresie rolnictwa ekologicznego są również przeprowadzane w ramach programu CORE Organic - *Koordinacji europejskich badań ponadnarodowych w zakresie ekologicznej żywności i rolnictwa ekologicznego* (Coordination of European Transnational Research

in Organic Food and Farming System). Celem programu jest zwiększenie współpracy pomiędzy krajowymi i regionalnymi ośrodkami działalności badawczej skupionymi wokół rolnictwa ekologicznego oraz zrównoważonej produkcji żywności ekologicznej wysokiej jakości. Tym samym program ma ograniczyć zależność produkcji od dużych nakładów energii, wzmocnić ochronę środowiska i przyrody, dostosować warunki produkcji do zmian klimatu, podnieść poziom dobrostanu zwierząt i życia rolników. W ramach Programu CORE Organic ERA-Net Plus, który jest kontynuacją ERA-NET CORE Organic I i II, prowadzonych począwszy od roku 2003, zakwalifikowały się wnioski z Polski, wskazane w załączniku nr 2 do sprawozdania.

Niektóre z Instytutów, Uczelni i Szkół Wyższych realizowały również badania dotyczące rolnictwa ekologicznego w ramach Programu Horyzont 2020 „Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa EPT”.

W odniesieniu do działania „Współpraca” w ramach PROW 2014-2020, obecnie trwają prace nad projektem rozporządzenia w zakresie ww. działania, a rozpoczęcie jego realizacji zaplanowano w drugim półroczu 2016 roku. W ramach ww. działania, rolnictwo ekologiczne będzie wspierane na zasadach ogólnych. Działanie skierowane jest na wspieranie wdrażania do praktyki innowacyjnych rozwiązań w całym sektorze rolnym. Przy ocenie operacji planuje się premiowanie tych operacji, których rezultaty przyczynią się do ochrony środowiska naturalnego lub łagodzenia zmian klimatu.

Ad c) Przenoszenie dobrych praktyk i działania doradcze. W ramach „Ramowego Planu Działań ...”, zaplanowano działania służące wsparciu najlepszych i najbardziej efektywnych rozwiązań dotyczących produkcji ekologicznej oraz promowaniu wymiany informacji między producentami ekologicznymi. W szczególności działania związane z doradztwem, przygotowywaniem kursów, branżowych materiałów informacyjnych oraz organizacją spotkań branżowych i wykorzystaniem sieci gospodarstw demonstracyjnych do transferu dobrych praktyk.

Na realizację tego celu przeznaczono środki będące w dyspozycji Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz przewidziano środki w ramach PROW 2014-2020 (działania takie jak: „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”, „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”, „Współpraca”).

W ramach omawianego celu, Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu zrealizowało w 2015 r. m.in. szkolenia pt. „Opracowanie planów nawożenia w rolnictwie ekologicznym i w programach rolnośrodowiskowych” dla **42** osób, „Praktyczne aspekty ograniczania występowania chorób roślin uprawnych w gospodarstwie ekologicznym - rozpoznawanie chorób, zmianowanie, uprawa gleby”, dla **23** osób, „Wyniki badań naukowych z zakresu rolnictwa ekologicznego realizowanych w roku 2014” dla **82** osób oraz szkolenie e-learningowe z podstaw rolnictwa ekologicznego dla **1060** osób, w tym dla **58** nauczycieli szkół rolniczych.

Dodatkowo wydane zostały broszury i materiały informacyjne takie jak: „Dobra praktyka higieniczna i produkcyjna w gospodarstwie ekologicznym”, „Potrzeba uprawy poplonów w gospodarstwie ekologicznym”, „Innowacyjne i racjonalizatorskie rozwiązania w produkcji ekologicznej”. Każda z broszur była wydana w nakładzie **400** egzemplarzy. Broszury zostały

przekazane dla doradców z Ośrodków Doradztwa Rolniczego oraz były dystrybuowane na imprezach o charakterze wystawienniczym.

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu zajmuje się również prowadzeniem Pokazowego Gospodarstwa Ekologicznego w Chwałowicach, które w grupach zorganizowanych i w ramach wizyt indywidualnych odwiedziło ponad **1600 rolników**. W gospodarstwie realizowane są zadania związane z transferem wiedzy naukowej do praktyki poprzez realizację doświadczeń polowych nadzorowanych przez Instytuty i Uniwersytety.

Do realizacji powyższego celu wykorzystywane są również sieci gospodarstw prowadzone przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, w których uczestniczą gospodarstwa ekologiczne. Sieć gospodarstw demonstracyjnych liczy **124 gospodarstwa**, które są otwarte na spotkania z rolnikami, uczniami, studentami. Spotkania w ekologicznych gospodarstwach demonstracyjnych najczęściej mają na celu: poznanie nowych technologii i metod zarządzania gospodarstwem ekologicznym oraz podnoszenie umiejętności zarządzania takim gospodarstwem.

W roku 2015 doradcy zatrudnieni w Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego organizowali, celem wymiany doświadczeń, wizyty rolników z różnych regionów Polski w gospodarstwach demonstracyjnych.

Ponadto, osiem gospodarstw ekologicznych znajduje się w sieci gospodarstw pn. „BALTIC DEAL”. Gospodarstwa te poza przekazywaniem wiedzy nt. dobrych praktyk w rolnictwie ekologicznym, szczególną uwagę poświęcają ochronie wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego oraz dbałości o jakość gleby.

Z kolei w sieci „Zagród edukacyjnych” (**obecnie 201 gospodarstw**), gospodarstwa ekologiczne stanowią **ok. 25 %**. W roku 2015 realizowano w nich m.in. działania edukacyjne dla rolników, uczniów i konsumentów w następujących obszarach:

- 1) ekologiczna uprawa roślin;
- 2) ekologiczna uprawa zbóż z pola na stół;
- 3) ekologiczna uprawa warzyw i ziół;
- 4) ekologiczny chów gęsi owsianej, kurki zielononóżki, perliczek i kaczek;
- 5) ekologia na co dzień;
- 6) rośliny zielarskie z wykorzystaniem na preparaty roślinne stosowane w ochronie i nawożeniu roślin w produkcji ekologicznej,
- 7) ogród ekologiczny w 4 porach roku;
- 8) żywność produkowana w gospodarstwie ekologicznym.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi co roku wydaje publikacje z zakresu badań naukowych w rolnictwie ekologicznym. Przygotowanie i wydawanie publikacji jest dobrą praktyką realizowaną w celu upowszechniania otrzymywanych wyników badań.

W 2015 roku wydano kolejną edycję „*Streszczenia wyników badań w zakresie rolnictwa ekologicznego*” w ilości **700** sztuk, zawierającą zbiór wyników tematów badawczych realizowanych w 2014 roku przez podmioty prowadzące badania naukowe w obszarze rolnictwa ekologicznego. Publikacja ta jest również dostępna w wersji elektronicznej na stronach internetowych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ponadto, przekazywana jest ona do zbiorów Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie.

Wyniki prowadzonych badań w zakresie rolnictwa ekologicznego są szeroko rozpowszechniane przy wykorzystywaniu także innych kanałów dystrybucji. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 maja 2010 r. w sprawie *stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa* (Dz. U. Nr 91, poz. 595, z późn. zm.), na podstawie którego udzielane były dotacje do badań do 2014 r. włącznie, Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydawał decyzję o udzieleniu i wypłaceniu dotacji do badań, z zastrzeżeniem dopełnienia warunków nieodpłatnego przekazania wyników badań do publicznej wiadomości. Wyniki te, zostały niezwłocznie umieszczone na stronie internetowej organizacji badawczej, której została udzielona dotacja, pozostając dostępne na tej stronie przez 5 lat. Wszystkie zrealizowane prace badawcze zostały rozpowszechnione w ww. sposób.

Podmioty ubiegające się o dotacje do badań w zakresie rolnictwa ekologicznego oraz przedstawiciele doradztwa informują również o prowadzonych badaniach i otrzymywanych wynikach w ramach organizowanych szkoleń, seminariów oraz konferencji. Otrzymywane wyniki są również rozpowszechniane przez pracowników MRiRW podczas ww. spotkań.

Niezależnie od powyższego wszystkie badania oraz otrzymane wyniki były prezentowane na corocznej konferencji prowadzonej w Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oddział w Radomiu. Wyniki badań realizowanych w 2013 roku były prezentowane na konferencji w dniach 20-21 lutego 2014 r., a wyniki badań realizowanych w 2014 r. na konferencji w dniach 25-26 lutego 2015 r. W dniach 8-9 marca 2016 roku odbyła się kolejna konferencja dotycząca badań w zakresie rolnictwa ekologicznego realizowanych w 2015 roku.

W ramach PROW 2014-2020 w działaniu „*Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw*” w poddziałaniu „*Wsparcie korzystania z usług doradczych*”, przewidziana została usługa doradcza pn. „*System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do rolnictwa ekologicznego (RE) oraz pomoc w realizacji rolnictwa ekologicznego (RE)*”. Jednocześnie, w poddziałaniu „*Wsparcie dla szkolenia doradców*”, tematyka szkoleń powiązana będzie ze zdefiniowanymi typami usług doradczych oraz potrzebami szkoleniowymi doradców. Obecnie trwają prace nad projektami rozporządzeń dotyczących ww. poddziałań, a przewidziany termin rozpoczęcia ich wdrażania, to październik 2016 r.

W odniesieniu do działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*” w ramach PROW 2014-2020, obecnie prowadzone są prace związane z opracowaniem projektu rozporządzenia wykonawczego. Planowany termin rozpoczęcia wdrażania działania to październik 2016 r. W ww. działaniu, rolnictwo ekologiczne wspierane jest na zasadach ogólnych, zaś konkursy dotyczące operacji w ramach ww. działania ogłaszane będą w ramach określonych przez MRiRW bloków tematycznych. Jeżeli w bloku tematycznym znajdą się zagadnienia związane z rolnictwem ekologicznym i żywnością ekologiczną, wówczas będą realizowane szkolenia lub demonstracje dla rolników i właścicieli lasów w tym obszarze.

Do realizacji omawianego celu, można również wykorzystać działanie pn. „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020, opisane w Celu I pkt b sprawozdania.

Ad d) Zmniejszenie konieczności korzystania z odstępstw od zasad produkcji ekologicznej. W ramach „Ramowego Planu Działań ...” założono, iż obecnie dopuszczone i możliwe do zastosowania odstępstwa od zasad produkcji ekologicznej, powinny być w przyszłości ograniczone lub zlikwidowane, dlatego też należy prowadzić działania w celu rozwoju sektora tak, aby producenci ekologiczni nie musieli z tych odstępstw korzystać. W szczególności ważny jest rozwój ekologicznej produkcji nasiennej, a także działania dotyczące produkcji zwierzęcej.

Na realizację tego celu przewidziane zostały środki pochodzące z PROW 2014-2020, w tym na działania takie, jak: „Rolnictwo ekologiczne”, „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej”, „Inwestycje w środki trwałe”. Rolnictwo ekologiczne jest także wspierane na zasadach ogólnych w ramach poddziałań: „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”, „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej”, „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”.

W odniesieniu do produkcji nasiennej, od 2016 r. w ramach działania „Rolnictwo ekologiczne” PROW 2014-2020, wsparcie upraw niektórych roślin w zakresie pakietu uprawy rolnicze ukierunkowano na produkcję na materiał siewny.

W ramach działania „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej” poddziałania „Restrukturyzacja małych gospodarstw”, w dniu 6 listopada 2015 r. zostało opublikowane rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania, wypłaty oraz zwrotu pomocy finansowej na operacje typu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach poddziałania „Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1813).

Kryteria wyboru mogą w szczególności uwzględniać:

- 1) rodzaj planowanej produkcji (np. produkcja ekologiczna);
- 2) wielkość ekonomiczną gospodarstwa;
- 3) wpływ na realizację celów przekrojowych;
- 4) kompleksowość biznesplanu;
- 5) przetwarzanie produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie;
- 6) udział w zorganizowanych formach współpracy producentów rolnych;
- 7) kwalifikacje zawodowe rolnika.

W działaniu „Restrukturyzacja małych gospodarstw” w ramach kryteriów wyboru operacji premiowane będą operacje, w ramach których wnioskodawca zobowiąże się do uczestnictwa w unijnym lub krajowym systemie jakości, (wskazanym w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem) – za uczestnictwo przyznaje się 2 punkty, natomiast za uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego – 4 punkty. Niemniej jednak, w tym poddziałaniu, wymagana jest akredytacja procedur wdrożeniowych agencji płatniczej. W związku z powyższym, termin uruchomienia naboru wniosków na ten instrument wsparcia uzależniony jest od przebiegu procesu akredytacji.

W ramach działania „Inwestycje w środki trwałe” poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”, typ operacji „Modernizacja gospodarstw rolnych”, celem instrumentu wsparcia jest zwiększenie rentowności i konkurencyjności gospodarstw w następujących obszarach:

- 1) rozwój produkcji psiać;
- 2) rozwój produkcji mleka krowiego;

- 3) rozwój produkcji bydła mięsnego;
- 4) operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, wprowadzeniem innowacji, zmianą profilu produkcji, zwiększeniem skali produkcji, poprawą jakości produkcji lub zwiększeniem wartości dodanej produktu.

W ramach ww. poddziałania, podmioty działające w systemie rolnictwa ekologicznego, uzyskują dodatkowe punkty w trakcie procesu wyboru operacji. Zatem w ramach działania można podejmować operacje związane z modernizacją obór w celu zmniejszenia konieczności korzystania z odstępstwa dotyczącego trzymania bydła na uwięzi – art. 39 rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. *ustanawiającego szczegółowe zasady wdrażania rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych w odniesieniu do produkcji ekologicznej, znakowania i kontroli* (Dz. Urz. WE L 250 z 18.09.2008, str.1, z późn. zm.).

Ponadto pomocy nie przyznaje się na operację dotyczącą chowu drobiu, chyba że chów ten jest prowadzony zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego, albo operacja będzie polegała na zmianie sposobu chowu z nieekologicznego na ekologiczny.

Pomoc przysługuje według kolejności ustalonej przez Agencję przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji. Jeżeli wnioskodawca zobowiąże się do uczestnictwa w unijnym lub krajowym systemie jakości (wskazanym w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych” objętego programem) – za uczestnictwo przyznaje się 2 punkty, natomiast za uczestnictwo w systemie rolnictwa ekologicznego – 4 punkty. Zgodnie z wykazem rodzajów inwestycji służących ochronie środowiska lub zapobieganiu zmianie klimatu oraz sposobem przyznawania punktów, który stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 sierpnia 2015 r. *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1371) liczbą 15 pkt premiuje się zakup sadzonek dla ekologicznych sadów i plantacji krzewów owocowych.

W ramach działania „Inwestycje w środki trwałe”, stan realizacji jest zróżnicowany. Dnia 17 września 2015 r. nastąpiło ogłoszenie naboru wniosków na operacje typu „Modernizacja gospodarstw rolnych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”. Nabór wniosków odbył się w terminie od dnia 19 października 2015 r. do dnia 17 listopada 2015 r., w obszarze dotyczącym produkcji prosiąt, mleka krowiego i bydła mięsnego. Zostało złożonych ok **2,5 tys.** wniosków na kwotę ponad **963 mln zł**. Dane dotyczące udziału gospodarstw ekologicznych wśród wnioskodawców przedmiotowego poddziałania nie były jeszcze dostępne w czasie przygotowywania niniejszego sprawozdania.

W odniesieniu do działania „Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej” w ramach poddziałania „Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”, w dniu 10 listopada 2015 r. ogłoszone zostało rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. *w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na operacje typu „Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych” w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej”* objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020

(Dz. U. poz. 1843). W ramach tego poddziałania, rolnictwo ekologiczne jest wspierane na zasadach ogólnych.

W ramach poddziałania „*Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych*” rolnictwo ekologiczne jest wspierane na zasadach ogólnych, natomiast premiuje się operacje, w których świadczenie usług odbywa się w sposób ograniczający niekorzystne oddziaływanie na środowisko. Podobnie w ramach poddziałania „*Platności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*”, rolnictwo ekologiczne jest wspierane na zasadach ogólnych.

Niezależnie od działań zaplanowanych bezpośrednio w ramach „*Ramowego Planu Działań ...*”, w celu zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego wprowadzane były rozwiązania mające na celu obniżenie kosztów prowadzenia działalności przez producentów ekologicznych. Na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z 2015 r. poz. 55) wprowadzono możliwość przyznania zgody przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na zastosowanie horyzontalnie odstępstw od zasad produkcji ekologicznej – zamiast wcześniejszej procedury wydawania zgód poprzez decyzje Wojewódzkich Inspektoratów Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. Nowe rozwiązanie oznacza zmniejszenie obciążeń dla producentów ekologicznych, jednostek certyfikujących i odciążenie administracji. Rozwiązanie to zostało zastosowane w odniesieniu do odstępstwa dotyczącego trzymania bydła na uwięzi w małych gospodarstwach poprzez wydanie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2015 r. w sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej (Dz. U. poz. 799). Przed wydaniem rozporządzenia w 2013 r. IJHARS wydał zgodę na zastosowanie 2007 odstępstw, z czego 1594 stanowiły decyzje dotyczące zgody na to odstępstwo. Stanowi to około 80% ogółu wydanych przez IJHARS zgód na zastosowanie odstępstw w 2013 r. Podobnie w 2014 r. wydano 1791 decyzji odnośnie odstępstw, z czego 1369 dotyczyło ww. odstępstwa, co stanowi 76%.

Opisywany cel został również zrealizowany poprzez prowadzenie badań mających na celu doskonalenie technologii produkcji takich jak badania w zakresie rolnictwa ekologicznego, które zostały szczegółowo opisane w celu I pkt b. sprawozdania.

Jednostki podległe Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi realizowały cel I „*Ramowego Planu Działań ...*” między innymi poprzez prowadzenie różnorodnych badań o tematyce związanej z rolnictwem ekologicznym. Badania te poruszały aspekty uprawy ekologicznej w tym agrotechniki: ziół, zbóż, traw, roślin strączkowych i motylkowych, warzyw, owoców, zwiększenia produktywności tych upraw, ochrony ich przed szkodnikami, chorobami, obejmowały działania zaradcze i zwalczające zachwaszczenie, a także możliwości uzyskania ekologicznego materiału rozmnożeniowego. W odniesieniu do produkcji zwierzęcej badano jakość produktów pochodzenia zwierzęcego, technologie produkcji pasz i ich optymalne dawkowanie oraz sposoby uzyskania poprawy zdrowotności i odporności zwierząt produkcyjnych w tym karpia w gospodarstwach ekologicznych. Badania obejmowały również problematykę produkcji pieczywa, zawartości środków ochrony roślin w żywności ekologicznej, a także wpływu rolnictwa ekologicznego na jakość środowiska w przestrzeni produkcyjnej. Publikowane były podręczniki i opracowania naukowe, materiały konferencyjne i szkoleniowe, broszury, skrypty, prowadzono zajęcia dydaktyczne. Zdobytą wiedzę upowszechniano na krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Marszałkowie poszczególnych województw brali udział i organizowali targi, konferencje, pokazy, warsztaty, seminaria, szkolenia związane z rolnictwem ekologicznym, a także sprzedażą bezpośrednią i marketingiem bezpośrednim. Udzielane były również porady

indywidualne i konsultacje dla rolników m.in. związane z pozyskiwaniem środków finansowych oraz prowadzeniem działalności.

Cel II: Rozwój przetwórstwa produktów ekologicznych.

W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach:

- a) Stymulowanie rozwoju przetwórstwa.
- b) Przenoszenie dobrych praktyk w przetwórstwie.

Ad a) Stymulowanie rozwoju przetwórstwa. Zgodnie z przyjętym „*Ramowym Planem Działań ...*” zaplanowano realizację działań wspierających przetwórstwo ekologiczne oraz działań na rzecz budowy sieci lokalnych powiązań producentów ekologicznych dla zwiększenia podaży surowca ekologicznego oraz zwiększania asortymentu i ilości wytwarzanych produktów ekologicznych. Ważne jest tu zarówno przetwórstwo i sprzedaż bezpośrednia na poziomie gospodarstwa jak i działalność większych podmiotów.

Na realizację tego celu przewidziane zostały środki w ramach PROW 2014-2020, w tym z działania „*Inwestycje w środki trwałe*”, „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”. Rolnictwo ekologiczne jest także wspierane na zasadach ogólnych w ramach poddziałań „*Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*”, „*Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej*”, „*Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*”.

Działanie „*Inwestycje w środki trwałe*”, poddziałanie „*Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*”, uruchomione zostało w 2015 roku. W terminie od 1 do 30 grudnia 2015 r., przeprowadzono pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy obejmujący zakłady przetwórcze. W ramach tego naboru złożono **570 wniosków** o przyznanie pomocy. Natomiast, pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy dla rolników, podejmujących wykonywanie działalności gospodarczej w zakresie przetwarzania produktów rolnych, zgodnie z harmonogramem planowanych naborów wniosków w ramach PROW 2014-2020, przewidywany jest na lipiec 2016 r.

W ramach przedmiotowego poddziałania, przewidziane są kryteria wyboru operacji uwzględniające m.in. uczestnictwo podmiotu ubiegającego się o przyznanie pomocy w unijnych lub krajowych systemach jakości, za które przysługują 3 punkty. Jednym z unijnych systemów jakości jest system „*Rolnictwo ekologiczne*”.

Dodatkowo, podmiot ubiegający się o przyznanie pomocy, w ramach kryteriów wyboru będzie mógł uzyskać 5 punktów, w przypadku, gdy po zakończeniu realizacji operacji będzie przetwarzał produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów wytwarzających produkty ekologiczne, nabywane na podstawie co najmniej 3-letnich umów zawieranych z producentami rolnymi w wysokości co najmniej 10% całkowitej ilości produktów niezbędnych do produkcji.

Do realizacji omawianego celu można również wykorzystać działania pn.:

1) „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*” poddziałania „*Restrukturyzacja małych gospodarstw*”, „*Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*”, „*Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*”, „*Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych*” „*Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej*”.

2) „Inwestycje w środki trwałe” poddziałania „Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych”, „Modernizacja gospodarstw rolnych”, „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”.

- ww. działania zostały opisane w celu I pkt d.

Ad b) Przenoszenie dobrych praktyk w przetwórstwie. Zgodnie z przyjętym „Ramowym Planem Działań ...”, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu w roku 2015 realizowało cykl szkoleń nt. *Przetwórstwo na poziomie gospodarstwa rolnego warunkiem dywersyfikacji dochodu rodzin rolniczych (zboża, owoce, mięso i mleko) oraz podstawy sprzedaży bezpośredniej*. W 2015 roku z tego zakresu przeszkolono **1565** rolników, w tym rolników prowadzących gospodarstwa metodami ekologicznymi, jak również planujących taką produkcję połączoną z przetwórstwem. Program obejmował 11 godzin dydaktycznych – wykłady oraz 4 godziny części warsztatowej. W części wykładowej szczególną uwagę poświęcano znakowaniu produktów rolnictwa ekologicznego. Wszystkie szkolenia odbyły się w Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu. W czasie warsztatów uczestnicy brali udział w procesie produkcyjnym tłoczenia soków, produkcji wędlin, produkcji sera dojrzewającego w obiektach Centrum Praktycznego Szkolenia w Zakresie Małego Przetwórstwa. Przemiał zboża na mąkę prowadzony był w młynie Pokazowego Gospodarstwa Ekologicznego w Chwałowicach.

Ponadto, jednostki podległe prowadziły badania nad przydatnością warzyw i owoców do przetwórstwa ekologicznego. W Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu wybudowana została również tradycyjna wędzarnia oraz linie technologiczne do produkcji soków, serów, wędlin i mąki, w których rolnicy są szkoleni w zakresie małego przetwórstwa. Dodatkowo, uruchomiony został portal internetowy „małe przetwórstwo w gospodarstwie”.

Uczelnie wspierają rozwój przetwórstwa ekologicznego w ramach realizacji projektów rozwojowych związanych z innowacjami technologicznymi, zarządzaniem, rozwojem obszarów wiejskich. Ponadto przeprowadziły badania dotyczące surowców aromatycznych, ekologicznych olejów i wykorzystywania pozostałości poekstrakcyjnych z ich produkcji. Partnerzy zorganizowali konferencje i spotkania, które miały na celu pomoc przetwórcom w nawiązywaniu nowych kontaktów oraz ułatwienie sprzedaży bezpośredniej. Współuczestniczyli oni także w targach i wydarzeniach kulturalnych.

Cel III: Dywersyfikacja oraz wzmocnienie kanałów dystrybucji produktów ekologicznych. W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach:

- a) Rozwój targowisk i bazarów.
- b) Dywersyfikacja kanałów dystrybucji.

Ad a) Rozwój targowisk i bazarów. W ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich” w ramach PROW 2014-2020, zaplanowano poddziałanie „Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i towarzyszącej infrastruktury”, w którym przewidziano typ operacji *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*. Nadal trwają prace nad rozporządzeniem wykonawczym dla tego poddziałania. Przewiduje się, że realizacja tego poddziałania będzie mogła rozpocząć się w drugiej połowie 2016 roku, natomiast zależne to będzie od indywidualnych decyzji samorządów województw, które dla tego poddziałania pełnią rolę podmiotów wdrażających. W ramach poddziałania przewidziano preferencje

w kryteriach oceny operacji, których przedmiotem będą targowiska z powierzchnią przeznaczoną pod sprzedaż produktów rolno-spożywczych wyprodukowanych w systemie rolnictwa ekologicznego.

Ad b) **Dywersyfikacja kanałów dystrybucji.** Zgodnie z przyjętym „*Ramowym Planem Działań ...*”, kanały dystrybucji wykorzystywane przez producentów ekologicznych cechuje duże zróżnicowanie. Związane jest ono z różną formą działalności producentów ekologicznych, poziomem ich organizacji i rozwoju, charakterystyką rynków docelowych oraz możliwościami produkcyjnymi. Należy wspierać tę różnorodność i nie ograniczać wykorzystywanych kanałów dystrybucji, które wraz z rozwojem rynku powinny ulegać przekształceniom. Jednym z takich kanałów dystrybucji powinny być również gospodarstwa agroturystyczne oraz edukacyjne.

W 2015 r. Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu realizowało przedmiotowy cel, prowadząc szkolenia dla doradców zajmujących się rolnictwem ekologicznym w wojewódzkich ośrodkach doradztwa nt. „*Przygotowania i sprzedaży produktu ekologicznego*”. Dodatkowo w sieci „*Zagród edukacyjnych*” prowadzona jest coraz popularniejsza sprzedaż ekologicznych produktów i ich przetworów przez Internet oraz sprzedaż na miejscu w gospodarstwie.

Prowadzone działania, mające na celu promocję turystyki wiejskiej i agroturystyki ukazywały relację turystyki wiejskiej z rolnictwem ekologicznym. Możliwość konsumpcji oraz zakup żywności ekologicznej to jedna z atrakcji gospodarstw agroturystycznych oraz zagród edukacyjnych, które posiadają certyfikat rolnictwa ekologicznego. Promowanie specjalów z tych obiektów daje możliwość pozyskania klientów wśród mieszkańców oraz turystów, którzy coraz większą wagę przykładają do jakości produktów konsumowanych. Degustacje oraz umożliwienie nabycia produktów ekologicznych od właścicieli gospodarstw agroturystycznych oraz zagród edukacyjnych sprzyja skracaniu drogi, którą pokonuje produkt żywnościowy od producenta do konsumenta. Dla sektora rolnego istotne jest również spotkanie z przyszłymi konsumentami i wzrost zrozumienia dla sytuacji i potrzeb gospodarki wiejskiej. Podejmowane działania pełniły funkcję pomocniczą w kanałach dystrybucji, poprzez informacyjno-promocyjne działania, które wskazane zostały w załączniku nr 3 do sprawozdania.

Dodatkowo, w 2015 roku powstało Konsorcjum Turystyki Wiejskiej, dobrowolne i nieformalne zrzeszenie podmiotów, działających samodzielnie w afiliacji przy Polskiej Organizacji Turystycznej oraz przy współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi i Ministerstwa Sportu i Turystyki, które zajmuje się m.in. działaniem na rzecz efektywniejszego wykorzystania potencjału obszaru produktowego w regionie. Mając na uwadze znaczenie ochrony i promocji produktów regionalnych i tradycyjnych oraz rolnictwa ekologicznego, ukazując możliwości, jakie wynikają z potencjału obszarów wiejskich z zakresu dziedzictwa kulinarnego i ekologii, w skład Konsorcjum wchodzi m.in. Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego oraz Stowarzyszenie „Europejskie Centrum Ekologicznego Rolnictwa i Turystyki w Polsce”.

W celu ułatwienia kontaktów producentów i przetwórców w rolnictwie ekologicznym rozpoczęto wykorzystywać dobrze rozbudowaną sieć kanałów dystrybucji dla rolnictwa konwencjonalnego.

Prowadzony jest wykaz dostępnego materiału siewnego, nasion oraz wegetatywnego materiału siewnego, wyprodukowanego metodami ekologicznymi jak również wykaz dostawców tegoż materiału, co umożliwia lepszą dystrybucję produktów ekologicznych.

Partnerzy wdrażali cel III poprzez promowanie i wspieranie organizacyjne sprzedaży produktów ekologicznych podczas wydarzeń kulturalnych, targów oraz lokalnych jarmarków. Ponadto, byli organizatorami takich przedsięwzięć oraz konkursów promujących prowadzenie gospodarstw ekologicznych. Informacje na temat producentów i przetwórców partnerzy zamieszczali na portalach internetowych, aby ułatwić komunikację między podmiotami. Umożliwiło to również rozwój sprzedaży internetowej produktów ekologicznych.

Cel IV: Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej. W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach:

- a) Promocja żywności ekologicznej.
- b) Współpraca z organizacjami w zakresie promocji żywności ekologicznej.

Zgodnie z przyjętym „*Ramowym Planem Działań ...*”, należy podejmować działania mające na celu promocję żywności ekologicznej oraz informowanie konsumentów o cechach i zaletach tej żywności. Działania mające na celu edukację konsumentów powinny być traktowane priorytetowo. Działania te powinny odbywać się przy współpracy z producentami ekologicznymi (rolnikami, przetwórcami, dystrybutorami) i organizacjami ich zrzeszającymi oraz przy ich udziale.

W I połowie 2015 r. Ministerstwo zrealizowało cel IV poprzez kampanię informacyjno-edukacyjną dotyczącą PROW na lata 2007-2013, a także prezentację nowego PROW 2014-2020 na antenie TVP 1 w audycji „*Dzień Dobry w sobotę*”. W ramach kampanii prezentowane były działania w ramach Osi 1 – Poprawa Konkurencyjności Sektora Rolnego i Leśnego: Działanie 132 – Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności. Przykłady dotyczące producentów rolnictwa ekologicznego (w studio rozmowy z producentami, felietony oraz prezentacja produktów, czy to w formie ekspozycji czy w części kulinarnej programu). Ponadto, w ramach Osi 2 – Poprawa Środowiska Naturalnego i Obszarów Wiejskich prezentowane były przykłady gospodarstw ekologicznych.

Dodatkowo, w grudniu 2015 r. Ministerstwo zorganizowało „*Wielki Test o Żywności. Polska smakuje*”. W ramach programu „*promocja produktów oraz rolnictwa ekologicznego*” – tematyka ta pojawiła się w części testowej, w felietonach oraz w studio – prezentacja produktów ekologicznych, przygotowanie potraw w oparciu o produkty ekologiczne, promocja tych produktów w rozmowach z aktorami oraz promocja tej tematyki na stronie dedykowanej Testowi www.polskasmakuje.tvp.pl. Warto zauważyć, iż test – „*Wielki Test o Żywności – Polska smakuje*” obejrzało **1,8 mln** widzów TVP1.

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach działań służących budowaniu jakości i marki polskich produktów żywnościowych, każdorazowo promuje produkty uczestniczące w systemach jakości żywności, w tym produkty rolnictwa ekologicznego podczas licznych wydarzeń o charakterze wystawienniczo-targowym. Wzorem lat ubiegłych, tak i w 2015 r. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi promowało polską żywność ekologiczną podczas największych targów w branży ekologicznej na świecie tj.: Międzynarodowe Targi Spożywcze Grüne Woche, które odbyły się w dniach 16-25 stycznia 2015 r. w Berlinie, Międzynarodowe Targi Żywności Produktów Ekologicznych BioFach 2015, które odbyły się w dniach 11-14 lutego 2015 r. w Norymberdze oraz Międzynarodowe Targi Żywności

Ekologicznej i Regionalnej Natura Food w Łodzi, które odbyły się w dniach 2-4 października 2015 r. Produkty wysokiej jakości, w tym produkty rolnictwa ekologicznego promowane były także na Dożynkach Prezydenckich w Spale, Dożynkach Jasnogórskich w Częstochowie, Agroshow w Bednarach oraz na Międzynarodowych Targach Wyrobów Spożywczych Polagra Food 2015, podczas których udzielane były informacje oraz dystrybuowane publikacje, broszury i ulotki na temat rolnictwa ekologicznego.

Kolejnym przykładem wydarzenia o charakterze wystawienniczo-targowym była prezentacja produktów ekologicznych oraz spotkania z producentami ekologicznymi podczas corocznego Pikniku Poznaj Dobrą Żywność organizowanego przez Ministerstwo w ogrodach SGGW w Warszawie. Celem Pikniku była prezentacja i promocja polskich produktów wyróżnionych znakiem Poznaj Dobrą Żywność oraz żywności wytwarzanej w krajowych i unijnych systemach jakości, wyrobów tradycyjnych i regionalnych, a także produktów ekologicznych.

Dodatkowo, produkty rolnictwa ekologicznego tj.: owoce, warzywa, przetwory owocowe i owocowo-warzywne oraz mięso wieprzowe, wołowe, drobiowe oraz ich przetwory są promowane w ramach obecnie prowadzonej kampanii informacyjno-promocyjnej pt. „*EkoEuropa – jakość i tradycja*”. Kampania realizowana w latach 2015-2018 skierowana jest na rynek krajów trzecich tj. Japonii, Singapuru oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki Płn. Celem programu jest kształtowanie pozytywnego wizerunku europejskich produktów rolnictwa ekologicznego oraz zwiększenie rozpoznawalności tych produktów w krajach docelowych poprzez pogłębienie wiedzy o sposobie ich produkcji i poznanie ich walorów smakowych, a w konsekwencji wzrost eksportu tych produktów na rynki docelowe. Program skierowany jest do dystrybutorów, handlowców, organizacji zrzeszeń branżowych, stowarzyszeń, izb handlowych i rzemieślniczych, restauratorów, szefów kuchni, gastronomii, cateringu, dziennikarzy, osób kształtujących opinię społeczną. W ramach niniejszej kampanii planowany jest szereg działań tj.: spotkania bezpośrednie, udział w międzynarodowych targach ekologicznych, pokazy, prezentacje, degustacje, działania Public Relations, prowadzenie strony internetowej w kilku wersjach językowych (polski, angielski, japoński), materiały informacyjne (broszury, katalogi, publikacje), materiały promocyjne (gadżety reklamowe, filmy promocyjne), realizacja direct mailing i e-mailing, promocja w prasie branżowej, reklamy. Kampania realizowana jest w ramach jednego z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej „*Wsparcie działań promocyjnych i informacyjnych na rynkach wybranych produktów rolnych*”, a zatem w 50% współfinansowana jest ze środków Unii Europejskiej, w 30% z budżetu krajowego, a w pozostałych 20% stanowi wkład własny organizacji branżowej.

W odniesieniu do działania „*Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*” poddziałania „*Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym*” należy podkreślić, iż rozporządzenie wykonawcze dla ww. poddziałania podlega obecnie konsultacjom społecznym. W ramach tego działania, wsparcie mogą otrzymać wyłącznie producenci uczestniczący w systemach jakości żywności np. rolnictwie ekologicznym. Mając na uwadze harmonogram prac legislacyjnych nad projektem rozporządzenia dla tego poddziałania, przewiduje się termin uruchomienia pierwszego naboru wniosków o przyznanie pomocy pod koniec I połowy 2016 r.

Partnerzy współpracujący z MRiRW na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego i kształtowania wiedzy konsumentów, w tym dzieci, młodzieży jak również dorosłych prowadzili działania na szeroką skalę zarówno regionalnie jak i ogólnopolsko poprzez

m.in. organizację licznych spotkań, szkoleń, konferencji, warsztatów, wykładów, spotkań edukacyjno-informacyjnych, konkursów. Rolnictwo ekologiczne promowane było na targach, dożynkach, wystawach. Wydawane były publikacje, broszury informacyjne oraz rozpowszechniano informacje na portalach internetowych.

Cel V. Podniesienie poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego. W ramach tego celu zaplanowano działania w dwóch obszarach:

- a) Wsparcie procesu integracji branży.
- b) Wsparcie procesu komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku.

Ad a) Wsparcie procesu integracji branży. Zgodnie z „*Ramowym Planem Działań ...*”, zaplanowano działania mające na celu wzmocnienie organizacji w sektorze rolnictwa ekologicznego. Wzmocnienie to powinno dotyczyć zarówno wsparcia procesu zrzeszania się, w celu podniesienia reprezentatywności tych organizacji, jak też podniesienia ich poziomu merytorycznego i organizacyjnego. Szansą dla rozwoju rolnictwa ekologicznego jest wsparcie działań podejmowanych przez osoby aktywne w zakresie rolnictwa ekologicznego, prekursorów działań związanych z wdrażaniem, rozwojem i promocją tego typu produkcji. Ważna jest również współpraca organizacji krajowych z organizacjami zagranicznymi.

Do realizacji tego celu można wykorzystać środki w ramach PROW 2014-2020 w ramach poszczególnych działań takich, jak: „*Tworzenie grup i organizacji producentów*”, „*Współpraca*”.

Działanie „*Tworzenie grup i organizacji producentów*” zostanie uruchomione w 2016 r., a w projektowanym rozporządzeniu, w ramach kryteriów wyboru punkty będą przyznawane wnioskodawcom m.in. w związku ze zrzeszaniem się w odniesieniu do różnych kategorii produktowych. Zrzeszanie się może również odnosić się do produktów uczestniczących w określonych systemach jakości żywności w szczególności do rolnictwa ekologicznego. Od 2016 r. w Polsce w kategorii „*Produkty rolnictwa ekologicznego*” zarejestrowanych jest 7 grup producentów, zrzeszających w sumie 103 producentów rolnych z ogółu 27 093 zrzeszonych w innych grupach (0,35%). Biorąc pod uwagę, iż obecnie funkcjonuje 1 306 grup, to udział ww. kategorii stanowi zaledwie 0,44%.

Działanie „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020, zostało opisane w celu I pkt b.

Ad b) Wsparcie procesu komunikowania się pomiędzy podmiotami na rynku.

Zgodnie z „*Ramowym Planem Działań ...*”, zaplanowano działania dotyczące usprawnienia przepływu informacji pomiędzy wszystkimi podmiotami, które mogą być zaangażowane w rozwój tego sektora konsumentów, producentów rolnych, przetwórców, organizacji, ośrodków doradztwa czy przedstawicieli władz samorządowych. Prace mające na celu zbieranie i publikowanie danych statystycznych, nie tylko o produkcji ekologicznej, ale i o rynku produktów rolnictwa ekologicznego oraz wprowadzenie możliwości łatwego, bezpośredniego oraz możliwie szerokiego dostępu do zbieranych danych.

Cel został zrealizowany poprzez organizację konferencji podsumowującej badania w zakresie rolnictwa ekologicznego, które dotowane są przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi od 2004 r. Szczegółowe informacje związane z badaniami zostały opisane w celu I pkt b.

Do realizacji tego celu można wykorzystać także środki PROW 2014-2020 w ramach działania „*Transfer wiedzy i działalność informacyjna*”, które zostało opisane w celu I pkt c.

Partnerzy współpracujący z MRiRW w celu podniesienia poziomu współpracy pomiędzy podmiotami działającymi w sektorze rolnictwa ekologicznego prowadzili działania na szeroką skalę zarówno regionalnie jak i ogólnopolsko, w tym: z rolnikami i ich organizacjami, przetwórcami, handlowcami, szkołami różnych szczebli, instytutami oraz z innymi stowarzyszeniami poprzez organizację licznych spotkań, szkoleń, konferencji, warsztatów, wykładów, spotkań edukacyjno-informacyjnych, konkursów. Rolnictwo ekologiczne promowane było na targach, dożynkach i wystawach. Wydawane były publikacje, broszury informacyjne oraz rozpowszechniano informacje na portalach internetowych.

Cel VI: Włączenie organów administracji rządowej i samorządowej w rozwój sektora rolnictwa ekologicznego. W ramach tego celu zaplanowano działania w trzech obszarach:

- a) Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego.
- b) Współpraca z podmiotami działającymi na rynku produktów rolnictwa ekologicznego.
- c) Zielone zamówienia publiczne.

Jednostki podległe wdrażały działanie „*Współpraca*” w ramach PROW 2014-2020 oraz kontynuowały działania informacyjno-promocyjne dotyczące żywności ekologicznej. Przy współpracy z organami administracji publicznej wszystkich szczebli propagowane były ekologiczne metody uprawy lnu oleistego, jego przetwarzania i prozdrowotnych właściwości. Jednostki zorganizowały szkolenia, odczyty referatów, mające na celu zwiększanie świadomości producentów i pracowników administracji rządowej i samorządowej o ich roli w procesie rozwoju rolnictwa ekologicznego. Na bieżąco były sygnalizowane nieprawidłowości i zagrożenia w funkcjonowaniu systemu rolnictwa ekologicznego, w tym opiniowano rozwiązania prawne wprowadzane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w tym zakresie. Uczelnie rolnicze zorganizowały szkolenia dla pracowników nadleśnictw promujące ekologiczne metody zbioru roślin leczniczych. Partnerzy szeroko współpracowali z Urzędami Marszałkowskimi i innymi jednostkami administracji przy organizacji festynów, targów wydarzeń, konkursów, konferencji i szkoleń związanych z rolnictwem ekologicznym. Urzędy Marszałkowskie realizowały cel poprzez podejmowanie różnorodnych działań informacyjno-promocyjnych wspierających rozwój rolnictwa ekologicznego, jak organizowanie konferencji, seminariów, szkoleń, warsztatów, pokazów, festynów, konkursów, forum, udzielano również porad i konsultacji w przedmiotowym zakresie m.in. podczas targów Natura Food. Organizowano m.in. wspólnie z władzami gminnymi, powiatowymi oraz wojewódzkimi okolicznościowe wystawy promocyjne, opracowywano analizy rozwoju rolnictwa ekologicznego i realizacji programów rolnośrodowiskowych na szczeblu powiatu i regionu. Przeprowadzono szkolenie dla doradców na temat zasad współpracy wszystkich uczestników rynku produktów ekologicznych we Włoszech oraz zorganizowano przedsięwzięcie pn. „*Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne z towarzyszącymi działaniami edukacyjnymi*” wraz z Sekretariatem Regionalnym KSOW. W ramach konkursu przeprowadzono seminarium z prezentacją dobrych praktyk stosowanych w rolnictwie ekologicznym oraz prezentację produktów ekologicznych z degustacją. Do udziału w podsumowaniu konkursu i uhonorowaniu gospodarstw ekologicznych zaproszono samorządy lokalne.

Dodatkowo jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty) mogą skorzystać z działania „*Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich*” w ramach PROW 2014-2020, opisanego w celu III pkt a.

W 2015 r. została także zainicjowana współpraca z Urzędem Zamówień Publicznych. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem instruktażu opisującego systemu rolnictwa ekologicznego, w szczególności skupiającego się na zaprezentowaniu zasad znakowania, systemu nadzoru, kontroli i certyfikacji. Opracowanie przepisów ma na celu dostarczenie wiedzy potencjalnym zamawiającym dotyczącej sposobów rozpoznawania produktów ekologicznych, zasad wykorzystania nazwy „ekologiczny”, sposobów weryfikacji oryginalności certyfikatów oraz ich ważności.

Cel VII: Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych. W ramach tego celu zaplanowano działania w trzech obszarach:

- a) Działania doskonalące.
- b) Transfer dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.
- c) Obniżanie realnych kosztów kontroli i certyfikacji.

Ad a) Działania doskonalące. Zgodnie z przyjętym „*Ramowym Planem Działań ...*”, wszystkie podmioty wchodzące w skład systemu kontroli i certyfikacji oraz procesy regulujące powiązania pomiędzy tymi podmiotami powinny być weryfikowane i doskonalone w celu utrzymania wysokiego poziomu kontroli i certyfikacji, wprowadzania bardziej efektywnego działania, wdrażania nowych rozwiązań oraz obniżania kosztów funkcjonowania systemu bez obniżenia jego jakości i wiarygodności. System powinien być również modyfikowany i weryfikowany, biorąc pod uwagę zmiany w obowiązujących przepisach w tym zakresie.

Na podstawie art. 21 ust. 13 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 497) oraz wypełniając wymóg przepisów art. 92c ust. 3 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 392/2013 z dnia 29 kwietnia 2013 r. *zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 889/2008 z dnia 5 września 2008 r. w odniesieniu do systemu kontroli produkcji ekologicznej* (Dz. Urz. UE L 118 z 30.04.2013, str. 5), które zobowiązują właściwe organy państwa UE, do weryfikacji kwalifikacji pracowników jednostek certyfikujących w zakresie posiadanej przez nich wiedzy, łącznie z wiedzą o elementach ryzyka mających wpływ na ekologiczny status produktów oraz doświadczenia w zakresie produkcji ekologicznej, przygotowano rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 kwietnia 2015 r. *w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego* (Dz. U. poz. 742). Zastąpienie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 12 maja 2010 r. *w sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego* nowym rozporządzeniem miało na celu poprawę funkcjonowania systemu kontroli i certyfikacji, przy jednoczesnym zachowaniu zgodności z przepisami Unii Europejskiej w tym zakresie.

Wydanie ww. rozporządzenia było związane ze zmianami wprowadzonymi do ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym* przez ustawę z dnia 7 listopada 2014 r. *o zmianie ustawy o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 55), która rozszerzyła delegację zawartą w art. 21 ust. 13. Rozszerzona delegacja zawiera upoważnienie do określenia szczegółowych wymagań dla szkoleń, w tym ich zakresu, czasu trwania i częstotliwości udziału w nich osób wpisanych do rejestru inspektorów rolnictwa ekologicznego oraz liczby kontroli przeprowadzonych przez inspektora, potwierdzających spełnienie obowiązku podnoszenia wiedzy, a także szczegółowych wymagań dla dokumentacji potwierdzającej odbycie tych szkoleń lub przeprowadzenie odpowiedniej liczby tych kontroli.

Wprowadzone rozwiązania w zakresie weryfikacji wiedzy inspektorów rolnictwa ekologicznego oraz stałe podnoszenie kompetencji pozwolą na osiągnięcie, a następnie utrzymanie wysokich standardów stawianych systemowi kontroli produkcji ekologicznej.

W związku z koniecznością prowadzenia działań doskonalących w ramach systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym podjęto działania mające na celu harmonizację sposobu postępowania z próbkami oraz zlecanymi badaniami. W ramach ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy *o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 55) wprowadzono system laboratoriów urzędowych oraz laboratoriów referencyjnych wykonujących badania produktów zlecone przez jednostki certyfikujące w produkcji ekologicznej.

W konsekwencji, na mocy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2015 r. w *sprawie danych dotyczących wyników przeprowadzonych analiz* (Dz. U. poz. 676) określono listę laboratoriów urzędowych i laboratoriów referencyjnych. Natomiast na mocy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2015 r. w *sprawie laboratoriów urzędowych i referencyjnych oraz zakresu analiz wykonywanych przez te laboratoria* (Dz. U. poz. 795) określono szczegółowe zasady wymiany informacji pomiędzy laboratoriami oraz GIJHARS.

Rozwiązania te mają podnieść wiarygodność i porównywalność wyników z próbek pochodzących od kontrolowanych producentów ekologicznych.

Ad b) Transfer dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym. Zgodnie z przyjętym „*Ramowym Planem Działań ...*”, zaplanowano dalsze działania w celu przenoszenia dobrych praktyk w zakresie kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym, tworzenia warunków do podnoszenia poziomu wiedzy i umiejętności oraz działania związane z inicjowaniem współpracy krajowej, jak i międzynarodowej w odniesieniu zarówno do inspektorów rolnictwa ekologicznego, jak i jednostek certyfikujących.

Biorąc pod uwagę powyższe, wprowadzono zmiany do ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. *o rolnictwie ekologicznym*. Na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. *o zmianie ustawy o rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 55) zmodyfikowano system potwierdzania wiedzy i kompetencji inspektorów rolnictwa ekologicznego. Inspektorzy rolnictwa ekologicznego zostali zobowiązani do podnoszenia swoich kompetencji poprzez szkolenia organizowane przez jednostki certyfikujące. Szczegółowe rozwiązania w tym zakresie zostały określone w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 kwietnia 2015 r. w *sprawie nabywania uprawnień inspektora rolnictwa ekologicznego* (Dz. U. poz. 742), opisanym w pkt. a.

Ad c) Obniżanie realnych kosztów kontroli i certyfikacji. Zgodnie z przyjętym „*Ramowym Planem Działań ...*”, należy wprowadzać rozwiązania, które pomogą obniżyć producentom ekologicznym koszty związane z udziałem w systemie kontroli i certyfikacji.

Obniżanie realnych kosztów kontroli i certyfikacji związane jest z działaniem w dwóch zakresach. Pierwszy z nich związany jest ze zwrotem kosztów kontroli i certyfikacji, jakie ponoszą producenci ekologiczni. W zakresie realizacji tego celu wykorzystywane są środki dostępne w ramach działania „*Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*” (w ramach poddziałania „*Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*”)

w ramach PROW 2014-2020. Koszty kontroli są również zwracane w ramach kosztów transakcyjnych w działaniu Rolnictwo Ekologicznego PROW 2014-2020, które to zostało opisane w celu I pkt a.

Od dnia 1 grudnia 2015 r. do dnia 29 stycznia 2016 r., oddziały terenowe Agencji Rynku Rolnego prowadzą pierwszy nabór wniosków w ramach działania „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”, poddziałania „Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości”. Do dnia 3 stycznia 2016 r. złożonych zostało 119 wniosków o przyznanie pomocy. Rolnicy wytwarzający produkty w ramach unijnego systemu rolnictwa ekologicznego, podobnie jak inni uczestnicy unijnych lub krajowych systemów jakości, mają możliwość skorzystania ze wsparcia polegającego m.in. na refundacji kosztów poniesionych z tytułu uczestnictwa w tych systemach jakości.

Drugi z zakresów dotyczy obniżania realnych kosztów kontroli i certyfikacji poprzez wprowadzanie rozwiązań mających na celu zmniejszanie kosztów prowadzenia działalności jednostek certyfikujących. Obniżanie tych kosztów może być jednak tylko i wyłącznie związane z podnoszeniem efektywności i jakości kontroli przez jednostki certyfikujące, a nie poprzez obniżanie wymagań i brak weryfikacji obowiązujących wymogów. Konieczność podnoszenia efektywności działań jednostek certyfikujących jest w szczególności związana z rosnącą liczbą notyfikacji. Wynikają one z podejrzeń lub stwierdzonych nieprawidłowości w odniesieniu do produktów ekologicznych pochodzących z Polski.

W zakresie zmniejszania kosztów prowadzenia działalności jednostek certyfikujących, w szczególności należy zwrócić uwagę na rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 sierpnia 2015 r. w sprawie wzoru formularza wykazu producentów, którzy spełnili wymagania dotyczące produkcji w rolnictwie ekologicznym, oraz sposobu jego przekazywania (Dz. U. poz. 1429). Zastąpiło ono rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 sierpnia 2014 r. w sprawie wzoru formularza wykazu producentów, którzy spełnili wymagania dotyczące produkcji w rolnictwie ekologicznym, oraz sposobu jego przekazywania, mając na celu wprowadzenie w istniejących przepisach uproszczeń możliwych dzięki ograniczeniu obowiązków informacyjnych. W ramach wprowadzonych uproszczeń, z wzoru formularza usunięto w szczególności kolumny wprowadzające wymóg podawania wielkości produkcji. Zamiast podawania numeru wariantu produkcji, według którego otrzymywane jest wsparcie, jednostki certyfikujące podają informację o statusie prowadzonych upraw – czy są to uprawy w okresie konwersji czy po zakończonym okresie konwersji. Zastąpiono wymóg podawania nazw produktów wytworzonych z uprawianych roślin wyłącznie informacją, czy takie produkty zostały wytworzone. Uproszczono również informacje podawane w kolumnie uwagi i zrezygnowano np. z podawania danych dotyczących obejmowania producentów systemem kontroli. Zrezygnowano również z papierowej formy wzoru formularza wykazu producentów ekologicznych, zastępując ją dokumentem elektronicznym. Wprowadzone rozwiązania zmniejszą obciążenia wynikające z ilości informacji przekazywanych przez podmioty działające w sektorze rolnictwa ekologicznego oraz znacznie przyspieszą ich przekazywanie.

Dodatkowo, wprowadzono odpowiednie zmiany do ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym mające na celu zmniejszanie kosztów prowadzenia działalności jednostek certyfikujących. Na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy o rolnictwie ekologicznym wprowadzono możliwość przyznania zgody przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na zastosowanie horyzontalnie odstępstw od zasad produkcji

ekologicznej – zamiast obecnej procedury wydawania zgód poprzez decyzje WIJHARS. Należy zaznaczyć, iż wnioski o otrzymanie takiej zgody były każdorazowo opiniowane przez upoważnione jednostki certyfikujące. Delegacja ta została wypełniona poprzez wydanie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2015 r. w *sprawie ogólnych odstępstw od warunków produkcji ekologicznej*.

Na podstawie ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy o *rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 55) wprowadzono również uproszczenia w zakresie prowadzenia działalności przez jednostki certyfikujące w zakresie procedury składania wykazu przekazywanego do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Informacja o kontrolowanych producentach, przygotowywana na potrzeby wsparcia udzielanego im z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich będzie przekazywana do dnia 30 listopada wg stanu na dzień 15 listopada, a nie jak do tej pory do dnia 31 października. Wprowadzono również terminy na uzupełnienie lub zmianę przekazanych danych. W ramach ww. zmiany ustawy wprowadzono również możliwość udostępnienia jednostkom certyfikującym danych o producentach ekologicznych, będących w posiadaniu ARiMR i zgromadzonych w systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności, o którym mowa w ustawie z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności w zakresie niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania systemu nadzoru i kontroli w rolnictwie ekologicznym. Dostęp do tych danych umożliwia wyjaśnianie i eliminowanie pojawiających się różnic i rozbieżności w pomiarach znacznie wcześniej, a nie dopiero po złożeniu wykazu do ARiMR. Powinno to wyeliminować pojawiające się liczne korekty i niepotrzebną pracę, zarówno jednostek certyfikujących, jak i ARiMR. Z wszystkimi jednostkami certyfikującymi ARiMR zawarła porozumienia o udostępnienie danych w ww. zakresie.

W ramach ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie ustawy o *rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. z 2015 r. poz. 55) zaproponowano zredukowanie obowiązków w zakresie przekazywania informacji o producentach ekologicznych – tak, aby nie było konieczności przekazywania wszystkich zmian przez jednostki certyfikujące do GIJHARS. Celem jest, aby jednostki certyfikujące nie musiały informować Głównego Inspektora o zmianach nieistotnych z punktu widzenia skuteczności i jakości nadzoru nad produkcją ekologiczną. W związku z powyższym, wprowadzono delegację, aby Główny Inspektor mógł opracować i przekazać jednostkom certyfikującym wzory formularzy określających zakres zmian w ramach, których informowanie nie jest konieczne. Oznacza to zmniejszenie obciążeń administracyjnych w jednostkach certyfikujących przez zredukowanie obowiązków informacyjnych.

Należy także wspomnieć o przygotowaniu „*Wytycznej dotyczącej wymiany informacji pomiędzy Jednostkami Certyfikującymi a Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych*”, który to dokument został opracowany przez MRiRW we współpracy z ARiMR oraz IJHARS i po konsultacjach z Jednostkami Certyfikującymi. Podstawowym celem wytycznej jest zharmonizowanie i usprawnienie współpracy pomiędzy ARiMR, IJHARS a Jednostkami Certyfikującymi. Cel ten zostanie osiągnięty dzięki: szczegółowym wyjaśnieniom zadań poszczególnych instytucji w zakresie przekazywania informacji niezbędnych do wsparcia rolnictwa ekologicznego w ramach działania „Program rolnośrodowiskowy” realizowanego w PROW 2007-2013 oraz działania „*Rolnictwo ekologiczne*” objętego PROW 2014-2020, zasad

ich przekazywania, jak również zebranie i omówienie przepisów z zakresu przygotowywania wykazu producentów, którzy spełnili wymagania dotyczące produkcji w rolnictwie ekologicznym.

Działania realizowane przez partnerów w celu utrzymania wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych były realizowane poprzez m.in.: promowanie, upowszechnianie wśród producentów i konsumentów wiedzy o systemach certyfikacji, a szczególnie o oznakowaniu produktów ekologicznych.

Działania mające na celu uproszczenie systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym są również podnoszone w ramach prowadzonych prac nad rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie *produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych, zmieniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady(UE) nr XXX/XXX [rozporządzenie o kontrolach urzędowych] i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007*. Prace te są prowadzone na poziomie Grup Roboczych Rady ds. Jakości Żywności, Specjalnego Komitetu ds. Rolnych oraz Rady ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w ramach Komisji Europejskiej.

Podsumowanie:

Celem głównym „*Ramowego Planu Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce w latach 2014 - 2020*” jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rynku żywności ekologicznej. Zakłada się, iż realizacja określonych działań doprowadzi do rozwoju tego sektora - utrzymane będzie średnioroczne tempo wzrostu wartości rynku na poziomie co najmniej 15%, aby w 2020 roku przekroczyć 210 mln euro. Dodatkowo, zgodnie z planem oczekiwano, iż liczba przetwórców zwiększy się, aby w 2020 r. przekroczyć 700. W 2013 r. liczba przetwórci w systemie rolnictwa ekologicznego wyniosła 407. W 2014 r. było już ich 484. Wstępne dane za 2015 r. wskazują, iż osiągnięto poziom 540 przetwórci. Przy takim tempie wzrostu osiągnięcie zakładanych wskaźników w zakresie liczby przetwórci w 2020 r. jest realne.

Analiza działań podjętych w okresie od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. zapisanych w „*Ramowym Planie Działań ...*” oraz składane w 2015 r. i 2016 r. postulaty producentów ekologicznych wskazują, iż w 2016 r. należy w szczególności skupić się na działaniach nakierowanych na cel I, cel IV oraz cel VII.

W ramach celu I - *Zwiększenie konkurencyjności rolnictwa ekologicznego oraz wzrost podaży żywności ekologicznej na rynku*, należy podjąć działania nakierowane na zwiększenie zapewnienia dostępności środków do produkcji dla rolnictwa ekologicznego oraz ukierunkowanie prac badawczych w zakresie rolnictwa ekologicznego. Dodatkowo, należy mieć na uwadze prowadzenie prac związanych z przygotowywaniem nowych przepisów na poziomie UE. W ramach celu IV - *Wzrost wiedzy konsumentów na temat rolnictwa ekologicznego i żywności ekologicznej*, należy zintensyfikować działania informacyjno-promocyjne w zakresie rolnictwa ekologicznego. W ramach celu VII - *Utrzymanie wysokiego poziomu systemu kontroli i certyfikacji produktów ekologicznych*, należy prowadzić prace nakierowane na zmniejszanie obciążeń administracyjnych dla producentów ekologicznych w związku z uczestnictwem w systemie rolnictwa ekologicznego oraz prace związane z harmonizacją systemu kontroli i certyfikacji. W tym zakresie szczególnie istotne są rozwiązania dotyczące harmonizacji funkcjonowania systemu laboratoriów urzędowych w rolnictwie ekologicznym.

- 1) *Określenie dobrych praktyk przy wyborze metod ochrony naturalnych wrogów szkodników oraz określenie zależności występowania chorób szkodników i chwastów od płodozmianu, agrotechniki i występowania roślin sąsiadujących w uprawach polowych.*
- 2) *Praktyczne aspekty produkcji pieczywa, produktów zbożowych i cukierniczych oraz metody wydłużania trwałości, świeżości i parametrów przechowalniczych tych wyrobów.*
- 3) *Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi (rzepak).*
- 4) *Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi (soja).*
- 5) *Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych lnu oleistego zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej.*
- 6) *Praktyczne rozwiązania w celu zastąpienia miedzi w ochronie warzyw i ziół uprawnych w rolnictwie ekologicznym.*
- 7) *Praktyczne aspekty ekologicznej uprawy warzyw i ziół pod osłonami lub w szklarniach. Intensywne zmianowanie w ekologicznej uprawie roślin warzywnych w tunelach foliowych.*
- 8) *Praktyczne aspekty przechowywania i przetwórstwa owoców i warzyw z uwzględnieniem właściwości prozdrowotnych otrzymywanych produktów.*
- 9) *Uprawa zbóż w mieszaninach odmianowych z wykorzystaniem wsiewek międzyplonowych w warunkach ekologicznego gospodarowania.*
- 10) *Sadownictwo metodami ekologicznymi: Określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w uprawach sadowniczych.*
- 11) *Sadownictwo metodami ekologicznymi - Praktyczne rozwiązania w celu zastąpienia miedzi w ochronie upraw sadowniczych w rolnictwie ekologicznym.*
- 12) *Sadownictwo metodami ekologicznymi: Określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w uprawach sadowniczych.*
- 13) *Warzywnictwo (w tym uprawa ziół) metodami ekologicznymi, Określenie dobrych praktyk ochrony naturalnych wrogów szkodników oraz metod ochrony przed szkodnikami, chorobami i zwalczania chwastów poprzez określenie zależności występowania chorób, szkodników i chwastów od płodozmianu, agrotechniki i występowania roślin sąsiadujących w ekologicznej produkcji ziół i warzyw.*
- 14) *Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej (Badania w zakresie doboru odmian zbóż jarych).*
- 15) *Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej (Badania w zakresie doboru odmian zbóż ozimych).*
- 16) *Produkcja pasz wysokobiałkowych i energetycznych z rodzimych gatunków roślin pastewnych w warunkach rolnictwa ekologicznego.*
- 17) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi (w tym produkcja akwakultury).*
- 18) *Praktyczne aspekty ekologicznej uprawy warzyw i ziół pod osłonami lub w szklarniach. Praktyczne aspekty ekologicznej uprawy ziół pod osłonami.*
- 19) *Określenie dobrych praktyk ochrony naturalnych wrogów szkodników oraz metod ochrony przed szkodnikami, chorobami i zwalczania chwastów poprzez określenie zależności występowania chorób, szkodników i chwastów od płodozmianu, agrotechniki i występowania roślin sąsiadujących w ekologicznej produkcji ziół i warzyw.*
- 20) *Badanie właściwości prozdrowotnych i przeciwnowotworowych preparatów jabłkowo-polifenolowych wykonanych na bazie jabłka odmiany Gold Milenium z produkcji ekologicznej i konwencjonalne.*
- 21) *Praktyczne aspekty ekologicznego chowu ryb, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania zwalczania chorób karpia i pstrągów.*
- 22) *Uprawy polowe metodami ekologicznymi. Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi. Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej. Uprawy polowe metodami ekologicznymi soi, koniczyzny, komonicy, pszenżyta i owsa szorstkiego.*

- 23) *Uprawy polowe metodami ekologicznymi – (kukurydza) Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi. Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej. Dobór odmian mieszańcowych (F1) i populacyjnych kukurydzy do uprawy na ziarno i na kiszonkę w systemie ekologicznym.*
- 24) *Uprawa ziemniaka metodami ekologicznymi. Uprawy polowe metodami ekologicznymi – (ziemniak). Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi. Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej. Określenie dobrych praktyk przy wyborze metod ochrony naturalnych wrogów szkodników oraz określenie zależności występowania chorób, szkodników i chwastów od płodozmianu, agrotechniki i występowania roślin sąsiadujących w uprawach polowych.*
- 25) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi (w tym produkty akwakultury). Dobór ras bydła mięsnego, mlecznego i świń do ekologicznego chowu - praktyczne wytyczne dla efektywnej produkcji i chowu bydła mięsnego oraz trzody chlewnej. Praktyczne wytyczne dla efektywnej produkcji i chowu bydła mięsnego.*
- 26) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi (w tym produkty akwakultury). Dobór ras bydła mięsnego, mlecznego i świń do ekologicznego chowu - praktyczne wytyczne dla efektywnej produkcji i chowu bydła mięsnego oraz trzody chlewnej. Opracowanie metod przeciwdziałania podstawowym ograniczeniom produkcyjnym w ekologicznym chowie bydła mlecznego.*
- 27) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi (w tym produkty akwakultury). Określenie dobrych praktyk utrzymywania dla efektywnego chowu drobiu rzeźnego, kur niosek i odchovu piskląt w rolnictwie ekologicznym.*
- 28) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi (w tym produkty akwakultury). Dobór ras bydła mięsnego, mlecznego i świń do ekologicznego chowu - praktyczne wytyczne dla efektywnej produkcji i chowu bydła mięsnego oraz trzody chlewnej. Wpływ warunków środowiskowych na wydajność rzeźną świń utrzymywanych pastwiskowo w chowie ekologicznym.*
- 29) *Warzywnictwo (w tym uprawa ziół) metodami ekologicznymi. Określenie dobrych praktyk ochrony naturalnych wrogów szkodników oraz metod ochrony przed szkodnikami, chorobami i zwalczania chwastów poprzez określenie zależności występowania chorób, szkodników i chwastów od płodozmianu, agrotechniki i występowania roślin sąsiadujących w ekologicznej produkcji ziół i warzyw.*
- 30) *Sadownictwo metodami ekologicznymi: Określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w uprawach sadowniczych.*
- 31) *Przetwórstwo produktów roślinnych, zwierzęcych metodami ekologicznymi: Ekologiczne metody przetwórstwa owoców i warzyw z uwzględnieniem właściwości prozdrowotnych otrzymywanych produktów.*
- 32) *Uprawy polowe metodami ekologicznymi: Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej.*
- 33) *Przetwórstwo produktów roślinnych lub zwierzęcych metodami ekologicznymi: Określenie dobrych praktyk dla przechowywania i przetwórstwa mleka oraz przetworów mlecznych z uwzględnieniem wydłużania trwałości przechowalniczej tych produktów.*
- 34) *Uprawy polowe metodami ekologicznymi: Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi.*

Badania realizowane w 2015 roku.

- 1) *Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi -badania w zakresie produkcji pieczywa, produktów zbożowych i cukierniczych oraz metody wydłużania trwałości, świeżości i parametrów przechowalniczych tych wyrobów;*
- 2) *Określenie dobrych praktyk w uprawach polowych metodami ekologicznymi. Doskonalenie ekologicznej technologii uprawy rzepaku;*

- 3) *Badania w zakresie przechowywania i przetwórstwa owoców i warzyw z uwzględnieniem właściwości prozdrowotnych i wydłużenia trwałości przechowalniczej tych produktów;*
- 4) *Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi - badania w zakresie przetwórstwa mięsa oraz produktów mięsnych, w tym ich wędzenia, z ograniczeniem dodatków azotanów i azotynów z uwzględnieniem wydłużania trwałości przechowalniczej tych produktów;*
- 5) *Przetwórstwo produktów roślinnych i zwierzęcych metodami ekologicznymi - badania w zakresie przechowywania i przetwórstwa mleka oraz przetworów mlecznych z uwzględnieniem wydłużania trwałości przechowalniczej tych produktów;*
- 6) *Warzywnictwo, w tym uprawa ziół, metodami ekologicznymi - określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w ekologicznej produkcji ziół i warzyw;*
- 7) *Sadownictwo metodami ekologicznymi – określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w ekologicznych uprawach sadowniczych;*
- 8) *Uprawy polowe metodami ekologicznymi – badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej;*
- 9) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi. Wpływ żywienia, w tym dodatków zielonkowych i dodatków paszowych na kształtowanie parametrów jakościowych produktów pochodzenia zwierzęcego;*
- 10) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi, w tym produkty akwakultury. Badania w zakresie ekologicznego chowu ryb ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania i zwalczania chorób karpia i pstrągów;*
- 11) *Dobre praktyki w ekologicznych uprawach roślin sadowniczych - selekcja mikroorganizmów dla poprawy jakości i zdrowotności gleby w ekologicznych uprawach sadowniczych;*
- 12) *Warzywnictwo, w tym uprawa ziół, metodami ekologicznymi: 1) określenie dobrych praktyk dla ekologicznej produkcji nasiennej ziół i warzyw; 2) określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w ekologicznej produkcji ziół i warzyw;*
- 13) *Uprawy polowe metodami ekologicznymi soi, konicy, komonicy, pszenżyta i owsa szorstkiego;*
- 14) *Dobór odmian kukurydzy do uprawy na różne cele użytkowania w systemie ekologicznym;*
- 15) *Określenie dobrych praktyk ochrony przed szkodnikami i chorobami w ekologicznych uprawach polowych;*
- 16) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi. Dobór ras bydła mięsnego, mlecznego i świń do ekologicznego chowu - produkcja i chów bydła oraz trzody chlewnej. Dobór ras świń do ekologicznego chowu w celu optymalizacji możliwości produkcyjnych i wymagań przetwórczych;*
- 17) *Produkcja zwierzęca metodami ekologicznymi. Określenie dobrych praktyk utrzymywania dla efektywnego chowu drobiu rzeźnego, kur niosek i odchowu piskląt w rolnictwie ekologicznym;*
- 18) *Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej. Badania w zakresie doboru odmian zbóż ozimych;*
- 19) *Produkcja pasz wysokobiałkowych i energetycznych z rodzimych gatunków roślin pastewnych w warunkach rolnictwa ekologicznego;*
- 20) *Badania w zakresie doboru odmian w uprawach polowych zalecanych do towarowej uprawy ekologicznej. Badania w zakresie doboru odmian zbóż jarych.*

Badania w zakresie rolnictwa ekologicznego w ramach programu CORE Organic - Koordynacji europejskich badań ponadnarodowych w zakresie ekologicznej żywności i rolnictwa ekologicznego"

- 1) „*Profilaktyka zdrowotna w stadach rodzimego bydła dwustronnie użytkowego przystosowanego do ekologicznego systemu produkcji opartego na wykorzystaniu użytków zielonych oraz innowacyjnym podejściu do realizowanej strategii hodowlanej i zapisu ocenianych cech*”, realizowany m.in., przez Fundację im. Stanisława Karłowskiego oraz Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt Polskiej Akademii Nauk w Jastrzębcu;
- 2) „*Różnorodność upraw i chwastów*”, realizowany przez Instytut Ochrony Roślin – realizowany przez Państwowy Instytut Badawczy;
- 3) „*Metody poprawy żyzności gleb w ekologicznych systemach produkcji rolniczej*”, realizowany przez Fundację im. Stanisława Karłowskiego oraz Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy;
- 4) „*Innowacyjne metody zwiększania „funkcjonalnej bioróżnorodności” w ekologicznych sadach jabłoniowych*”, realizowany przez Instytut Ogrodnictwa;
- 5) „*Poprawa zdrowotności i dobrostanu bydła mlecznego w warunkach chowu ekologicznego, poprzez hodowlę i warunki utrzymania*”, realizowany przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie.

Działania mające na celu promocję turystyki wiejskiej i agroturystyki.

1. Umożliwienie ekologicznym gospodarstwom agroturystycznym oraz zagrodom edukacyjnym zaprezentowanie się na stoisku „*Odpoczywaj na wsi*” na różnych imprezach targowo-plenerowych od czerwca 2014 r. do maja 2015 r.;
2. Wydanie folderu „*Hity turystyki wiejskiej. Odpoczywaj na wsi, KULINARNIE*” - dla smakoszy kulinarnego dziedzictwa, którzy uwielbiają w trakcie podróży poznawać nowe smaki i preferują zdrowy styl życia i spokojny wypoczynek na łonie przyrody (wrzesień 2014 r.);
3. Konferencja prasowa ministra rolnictwa i rozwoju wsi w ekologicznym gospodarstwie agroturystycznym „Ziołowy Zakątek” na Podlasiu (30 kwietnia 2015 r.);
4. dodatek do Gazety Wyborczej promujący „*Hity turystyki wiejskiej. Odpoczywaj na wsi, KULINARNIE*” (czerwiec 2015 r.);
5. W ramach telewizyjnego cyklu audycji o charakterze edukacyjno-informacyjnym pt. „*Nie ma jak Polska*” wyemitowany został odcinek „*Hity turystyki wiejskiej. Odpoczywaj na wsi, KULINARNIE*” (czerwiec 2015 r.);
6. Promocja oferty dla smakoszy kulinarnego dziedzictwa, pod hasłem *Odpoczywaj na wsi, KULINARNIE*” kampanii promującej turystyczną ofertę polskiej wsi w ramach programu „Wielki test o żywności. Polska smakuje” (grudzień 2015 r.);
7. Upowszechnienie elektronicznej wersji folderu „*Hity turystyki wiejskiej. Odpoczywaj na wsi, KULINARNIE*” m.in. na portalu: <http://www.polska.travel/odpoczywajnawsi/>, <http://ksow.pl/> oraz <http://agroturystyka.pl/>.